

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 ב'תורה אור'⁶, הספר שבו באו מאמרי חסידות של רבנו הזקן לפרשיות
43 התורה של החומשים בראשית ושמות **שְׁעַל-יְדֵי שְׁעָבוֹד מִצְרַיִם**
44 בעבודה קשה **בְּחוֹמֵר וּבִלְבָנִים** כמו שכתוב בתחילת פרשת שמות
45 "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר
46 ובלבנים..." **זָכוּ** בני ישראל **לְמַתָּן-**
47 **תּוֹרָה, כִּי־בִן שְׁעָבוֹד מִצְרַיִם**
48 **הוּא עֲנִין שֶׁל בִּירוּר** הפרדה של
49 הטוב מהרע **וְזִיכּוֹן עֵידוֹן כְּמוֹ**
50 **כּוֹר הַבְּרִזָּל**⁷, שבו מתיכים את
51 הברזל כדי להוציא ממנו את הפסולת
52 ואת הסיגים וכמו שנאמר (בפרשת
53 ואתחנן) "ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם
54 מכור הברזל ממצרים..."⁸, ופירש רש"י:
55 "מכור – הוא כלי שמזקקים בו את
56 הזהב" **וְלִכְךָ** בגלל הצורך בעידון
57 וזיכוך כהנהגה למתן תורה **לֹא נִתְּנָה**
58 **תּוֹרָה עֲדִין בִּימֵי אֲבֹרָה, כִּי**
59 **בִּימֵי אֲבֹרָה עֲדִין לֹא נִתְּבַר**
60 **וְנִדְבַּךְ חֲמִירוֹת הָעוֹלָם** במידה
61 כזו שהעולם הגשמי והחומרי יהיה
62 'כל' ראוי להיות **הַמְשַׁכֵּת אֹר**
63 **אֵין-סוֹף** בעולם הזה **עַל-יְדֵי**
64 **קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת** בדברים
65 גשמיים וחומרים כמו ציצית מצמר
66 וכד', **עַד אַחֵר יֵצֵאת מִצְרַיִם,**
67 **שֶׁהוּא כּוֹר הַבְּרִזָּל שְׁזִיבְךָ אֵת**
68 **יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי קוֹשֵׁי**
69 **הַשְּׁעָבוֹד בְּחוֹמֵר וּבִלְבָנִים**
70 **לְהִיט נִפְרָד הָרַע מִן הַטּוֹב**
71 **כִּי** כך שרק הטוב יישאר ואף יודרך
72 ויתעלה, **וְכֹאשֶׁר נִדְבְּכּוֹ יִשְׂרָאֵל**
73 והעבודה הקשה במצרים פעלה בהם
74 בירור וזיכוך והתעלות **נִדְבְּכָה גַם**
75 **כֵּן הָעוֹלָם וְגִשְׁמִיּוֹתוֹ**
76 **וְחֲמִירוֹתוֹ** ונוצרה אפשרות להמשיך
77 ולהוידר אור אלוקי אינסופי מלמעלה
78 עד לגשמיות וחומריות העולם.

בס"ד. שבת פרשת וארא, כ"ה טבת, מברכים החודש שבט, ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

1 **וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה גו'** **וְאָרָא אֶל אֲבֹרָה**
2 **אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב (אֶל הָאֲבוֹת) וְגו'**¹,
3 **וּמִמֶּשֶׁיף בְּכַתוֹב אוֹדוֹת קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד דְּכִנִּי**
4 **יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, עַד כְּדֵי כִּף שְׁלֹא שְׁמַעוּ אֶל**
5 **מֹשֶׁה מְקוֹצֵר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קִשָּׁה**², **וְסִיּוֹם**
6 **הַפְּרָשָׁה הוּא בְּדַבְרֵי מֹשֶׁה לְהַקְבִּי, הֵן בְּנֵי**
7 **יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁמַעוּ אֵלֵי וְאֵיךְ יִשְׁמַעֲנִי פְרַעַה וְאֵנִי**
8 **עָרַל שְׁפָתַי**³. **וְצִרְיָן לְהִבִּין, מַהוּ הַטַּעַם**
9 **שֶׁהוּצִרְף לְהִיט קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד בְּעִבּוֹדַת פְּרָךְ**⁴
10 **עַד כְּדֵי כִּף שְׁלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְשַׁמּוֹעַ אֶפְּיֵלוּ**
11 **בְּשׁוֹרַת הַגְּאוּלָּה. דְּלִכְאוּרָה, אֵף שְׁנִגְזַר בְּבְרִית**
12 **בֵּין הַבְּתָרִים וְעִבְדוּם וְעָנוּ אוֹתָם גו'**⁵, **מִכָּל-**
13 **מְקוֹם אֵינוּ מוֹכֵן מִדּוּעַ הוּצִרְף לְהִיט קוֹשֵׁי**
14 **הַשְּׁעָבוֹד בְּעִבּוֹדַת פְּרָךְ כָּל כִּף.**
15 **(ב) אֵף הָעֲנִין הוּא, כִּפִּי שְׁמַכָּאָר בְּעַל הַהִילּוּלָא**
16 **(דְּכ"ד טַבַּת) ב'תורה אור'**⁶, **שְׁעַל-יְדֵי**
17 **שְׁעָבוֹד מִצְרַיִם בְּחוֹמֵר וּבִלְבָנִים זָכוּ לְמַתָּן-**
18 **תּוֹרָה, כִּי־בִן שְׁעָבוֹד מִצְרַיִם הוּא עֲנִין שֶׁל בִּירוּר**
19 **וְזִיכּוֹן כְּמוֹ כּוֹר הַבְּרִזָּל**⁷, **וְלִכְךָ לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה**
20 **עֲדִין בִּימֵי אֲבֹרָה, כִּי בִּימֵי אֲבֹרָה עֲדִין לֹא**
21 **נִתְּבַר וְנִדְבְּכָה חֲמִירוֹת הָעוֹלָם לְהִיט הַמְשַׁכֵּת**
22 **אֹר אֵין-סוֹף עַל-יְדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, עַד**
23 **אַחֵר יֵצֵאת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא כּוֹר הַבְּרִזָּל שְׁזִיבְךָ**
24 **אֵת יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד בְּחוֹמֵר וּבִלְבָנִים לְהִיט נִפְרָד הָרַע מִן הַטּוֹב**
25 **כִּי, וְכֹאשֶׁר נִדְבְּכּוֹ יִשְׂרָאֵל נִדְבְּכָה גַם כֵּן הָעוֹלָם וְגִשְׁמִיּוֹתוֹ וְחֲמִירוֹתוֹ. וְהִנֵּנוּ,**

1 **וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה גו'** בתשובה לדברי משה רבינו (בסוף פרשת
2 שמות) אל ה' "למה הרעות לעם הזה, למה זה שלחתני..." **וְאָרָא** נראיתי
3 והתגליתי **אֶל אֲבֹרָה אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב (אֶל הָאֲבוֹת) וְגו'**¹,
4 ופירש רש"י: "ולא לחינם שלחתך, כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות" לתת
5 לבני ישראל את ארץ כנען **וּמִמֶּשֶׁיף**
6 **בְּכַתוֹב אוֹדוֹת קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד**
7 **דְּכִנִּי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, לאחר**
8 מענה ה' לדברי משה, התורה מספרת
9 שמשה רבינו מסר לבני ישראל את
10 דברי ה' על ההבטחה לצאת ממצרים
11 ולבוא לארץ אבל קושי השעבוד היה
12 גדול מאד **עַד כְּדֵי כִּף שְׁלֹא**
13 **שְׁמַעוּ אֶל מֹשֶׁה וּפִירֵשׁ רש"י "לא**
14 **קבלו נתחומין"**, היינו לא התעוררו
15 מפאת **קוֹצֵר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה**
16 **קִשָּׁה**², **וְסִיּוֹם הַפְּרָשָׁה הוּא**
17 **בְּדַבְרֵי מֹשֶׁה לְהַקְבִּי, הֵן בְּנֵי**
18 **יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁמַעוּ אֵלֵי וְאֵיךְ**
19 **יִשְׁמַעֲנִי פְרַעַה וְאֵנִי עָרַל**
20 **שְׁפָתַי**³.
21 **וְצִרְיָן לְהִבִּין, מַהוּ הַטַּעַם** לפי
22 פנימיות העניינים **שֶׁהוּצִרְף לְהִיט**
23 **קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד** של בני ישראל
24 **בְּעִבּוֹדַת פְּרָךְ**⁴ קשה מאד
25 **עַד כְּדֵי כִּף שְׁלֹא הָיוּ יְכוּלִים**
26 **לְשַׁמּוֹעַ אֶפְּיֵלוּ אֵת בְּשׁוֹרַת**
27 **הַגְּאוּלָּה והיציאה ממצרים?**
28 **דְּלִכְאוּרָה, אֵף שְׁנִגְזַר בְּבְרִית**
29 **בֵּין הַבְּתָרִים וְעִבְדוּם וְעָנוּ**
30 **אוֹתָם גו'**⁵, **וְאֵם כֵּן, לִכְאוּרָה, לֹא**
31 הייתה אפשרות אחרת ובני ישראל היו
32 מוכרחים להיות עבדים במצרים
33 **מִכָּל-מְקוֹם אֵינוּ מוֹכֵן מִדּוּעַ**
34 **הוּצִרְף לְהִיט קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד**
35 **בְּעִבּוֹדַת פְּרָךְ כָּל כִּף והרי**
36 הגזירה היתה מתקיימת גם בעבודות
37 בתנאים יותר קלים?
38 **(ב) אֵף הָעֲנִין הוּא, כִּפִּי**
39 **שְׁמַכָּאָר** רבנו הזקן, בעל התניא
40 **בְּעַל הַהִילּוּלָא (דְּכ"ד טַבַּת**
41 **שנסתלק בכ"ד טבת תקע"ג)**

(1) ריש פרשתנו (ו, ב"ג) ובפרש"י (2) שם, ט. (3) שם, יב. (4) שמות א, יג. (5) לך לך טו, יג. (6) שמות מט, א. יתרו עד, סע"א ואילך. (7) ואתחנן ד, כ. מלכים-א ח, נא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 והולך ומבאר מדוע זיכרון בני ישראל והעולם היה תנאי מקדים הכרחי למתן
2 תורה:
3 **וְהִינֵנּוּ, לְפִי שְׁהַחֲדִידוּשׁ וְהַפְעוּלָה הָעִיקָרִית דְּמִתְּנ־תּוֹרָה הוּא**
4 **בְּפַעּוּלַת הַתּוֹרָה** להביא אור אלוקי ולהחזיר קדושה **בְּעוֹלָם**⁸, ולא
5 בעצם נתינת התורה **שְׁהָרִי גַם**
6 **קוֹדֶם מִתְּנ־תּוֹרָה** בפועל, לפני
7 יציאת מצרים **הָיָה עֲנִיָן לִימּוֹד**
8 **הַתּוֹרָה, כְּדֹאִיתָא** כמובא בְּמַסְכַּת
9 **יומא**⁹ בדברי חכמינו ז"ל **מִיָּמֵיהֶן**
10 **שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לֹא פָּרְשָׁה** לא
11 פסקה **יְשִׁיבָה מֵהֶם, הָיוּ**
12 **בְּמִצְרַיִם יְשִׁיבָה עִמָּהֶם כו',**
13 **אֲבָרְהָם אָבִינוּ זָקֵן וְיֹשֵׁב**
14 **בִּישִׁיבָה הָיָה, וְכֵן יִצְחָק**
15 **וְיַעֲקֹב, כִּךְ שֶׁבִמְתֵּן תּוֹרָה לֹא הִתְחַדֵּשׁ**
16 **עַצֵּם לִימּוֹד הַתּוֹרָה** שהיה כבר אצל
17 האבות וכן אצל בני ישראל במצרים
18 **אֲלֹא שְׁקוֹדֶם מִתְּנ־תּוֹרָה לֹא**
19 **הָיְתָה הַפְּעוּלָה** וההשפעה של
20 התורה להמשיך אור אלוקי ולהחזיר
21 קדושה **בְּעוֹלָם, וְעֲנִיָן זֶה**
22 **נִתְחַדֵּשׁ בְּמִתְּנ־תּוֹרָה** כמובא
23 בחסידות מדברי חכמינו ז"ל במדרש
24 שהיחס בין הגשמיים והרוחניים לפני
25 מתן תורה היה דומה למלך שגזר על
26 בני שתי מדינות שנמצאות זו מעל זו
27 שבני המדינה העליונה לא ירדו
28 למדינה התחתונה ובני המדינה
29 התחתונה לא יעלו למדינה העליונה
30 אבל במתן תורה בטלה הגזירה כמו
31 שכתוב "וירד ה' על הר סיני", ואל
32 משה אמר עלה אל ה' ולפי פנימיות
33 הדברים הכוונה היא שלימוד התורה
34 ומעשה המצוות של האבות לא החזיר
35 קדושה בגשמיים וחומריות העולם
36 ודבר זה התחדש רק במתן תורה.
37 **וְלָכֵן קוֹדֶם מִתְּנ־תּוֹרָה הוּצָרָף לְהִיּוֹת** כהכנה והקדמה למתן תורה
38 **זִכְרוֹן הָעוֹלָם עַל־יְדֵי כּוֹר הַבְּרָזֵל דְּמִצְרַיִם, כְּדֵי שֶׁהִגְלִיּוּ**
39 **דְּמִתְּנ־תּוֹרָה יוּכַל לְפַעּוֹל בְּעוֹלָם** וללא השעבוד ב'כו' במצרים,
40 העולם לא היה יכול להיות 'כלי' לקלוט ולספוג את האור האלוקי שבא
41 לעולם על ידי לימוד התורה וקיום המצוות.
42 **(ג) וְהִנֵּה הַזִּיכּוֹן דִּישְׁרָאֵל שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי קוּשִׁי**
43 **בְּכוֹר הַבְּרוּזִי, בְּחוֹמֵר וּבִלְבָּנִים הוּא בְּנוֹגֵעַ לַגּוֹף, הִינֵנו**
- עידון וזיכרון הגשמיים והחומריות של הגוף הגשמי **שְׁהָרִי הַנִּשְׁמָה**
עֲצָמָה כפי שהיא מצד עצמה, לפני הירידה לעולם הזה וההתלבשות
בגוף גשמי **אֵינָה צְרִיכָה תִּיקוֹן וְזִכְרוֹן כָּלִל**¹⁰, **שְׁהָרִי הִיא**
חֲצוּבָה¹¹ **מִתַּחַת פֶּסֶא הַכְּבוֹד** מקורה באלוקות הוא בדרגה גבוהה
וְכוֹ' וְהִיא "חֶלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל
ממש" וכולה טוב וקדושה. **וְנִמְצָא,**
שֶׁכָּל עֲנִיָן שֶׁעֲבוּד מִצְרַיִם
הָיָה בְּשִׁבִּיל עִידוֹן וְזִכְרוֹן הַגּוֹף.
וְכֵן הוּא גַם בְּנוֹגֵעַ לְמִתְּנ־
תּוֹרָה שכאמור היה לאחר הקדמה
והכנה של זיכרון הגשמיים ובכוונה
לפעול המשכה וגילוי של אור אלוקי
בעולם, **שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה לְמִטָּה**
הִיא כְּדֵי לְפַעּוֹל להשפיע
ולהמשיך קדושה **עַל נִשְׁמָה בְּגוֹף**
דְּוָקָא, וְכֹדֹאִיתָא וכמובא
בַּתְּנִיָּא¹² **שֶׁהַתּוֹרָה נִסְעָה**
וְיָרְדָה כו' עַד שְׁנִתְּלַבְּשָׁה
בְּדָבָרִים גִּשְׁמִיִּים כו'
וּבְצִירוֹפִי אוֹתִיּוֹת גִּשְׁמִיּוֹת
כְּדֵי עַל הַסֵּפֶר כו', בְּכֵי
שֶׁכָּל הַנִּשְׁמָה או רוח ונפש
שהן דרגות שונות בנשמה **שֶׁבְּגוֹף**
הָאָדָם תּוּכַל לְהַשִּׁיגֵן בְּדַעְתָּה
וּלְקַיֵּם כו' (וזה לשון רבנו חזקן
בתניא: "התורה ירדה ממקום כבוד
שהיא רצונו ותכמתו יתברך ואורייתא
וקודשא-ברין-הוא כולא חד ולית
מחשבה תפיסא ביה כלל [נהתורה]
והקדוש ברוך הוא הכול אחד ואין
מחשבה תופסת בו]. ומשם [ממקורה]
ושורשה הגבוה והנעלה כרצונו
ותכמתו של ה' נסעה וירדה בסתר
המדרגות ממדרגה למדרגה
בהשתלשלות העולמות עד שנתלבשה
בדברים גשמיים וענייני עולם הזה
שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן ובצירופי אותיות גשמיים כדיו
על הספר עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים כדי שתהא כל
מחשבה תפיסא בהן ואפי' בחי' דבור ומעשה שלמטה ממדרגת מחשבה
תפיסא בהן ומתלבשת בהן). **וְכֵינֵן שֶׁהָעֲנִיָן דְּמִתְּנ־תּוֹרָה הוּא**
בְּשִׁבִּיל לְבָרֵר אֶת הַגּוֹף הַגִּשְׁמִי, לָכֵן הוּצָרָף לְהִיּוֹת קוּשִׁי
שֶׁעֲבוּד מִצְרַיִם בְּנוֹגֵעַ לַגּוֹף, כְּדֵי שֶׁיְהִי מוֹכֶשֶׁר היינו 'כלי'
ראוי ומתאים לגילוי דְּמִתְּנ־תּוֹרָה.

(8) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 75 ואילך. ובכ"מ. (9) כח, ב. (10) עץ חיים שער כו — הובא בתניא פל"ז (מח, ב.). (11) פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ז. (12) פ"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אף צריך להבין, מהו גודל מעלת הגוף כל כך, שבשכילו
 - 2 היה הענין דנתינת התורה למטה לאחרי ההכנה דשעבוד
 - 3 מצרים, כלומר, מדוע הגוף חשוב כל כך שכדי להחזיר בו קדושה היה
 - 4 כדאי כל הקושי והמאמץ של עבודת פרך במצרים?
 - 5 (ד) ולהבין זה יש להקדים
 - 6 תחילה מאמר הזהר¹³ דאמר
 - 7 רב מתיבתא, רב הישיבה אעא
 - 8 דלא סליק ביה נהורא
 - 9 מבטשין ליה כו', עץ שלא עולה
 - 10 בו האור (שהאש אינה נאחזת בו)
 - 11 מבקעים אותו לגורים קטנים ואז ניתן
 - 12 להעלות בהם אש בקלות גופא דלא
 - 13 סליק ביה נהורא דנשמתא
 - 14 מבטשין ליה וכו' גוף שלא עולה
 - 15 בו אור הנשמה והנשמה לא מאירה בו
 - 16 ולא משפיעה עליו יש לבטש אותו,
 - 17 היינו לבטל את ה"ישות" והחומריות
 - 18 שלו, כפי שהולך ומבאר. פירוש,
 - 19 כמו חתיכת עץ גדולה שאין
 - 20 האור נאחז בו, הנה על-ידי
 - 21 זה שמבקעים אותו לחתיכות
 - 22 קטנות אזי נאחז בו האור,
 - 23 כך גם בגוף ונשמה, שבפאשר
 - 24 אור הנשמה אינו מאיר
 - 25 בגוף, הנה על-ידי זה
 - 26 שמבטשין את הגוף, אזי
 - 27 נאחז ומאיר בו אור הנשמה.
 - 28 ומסים בזהר, גחין רבי
 - 29 שמעון ונשיק לעפרא, התכופ
 - 30 רבי שמעון ונישק את העפר אמר
 - 31 מלה מלה אבתרן רדיפנא
 - 32 מיימא דהוינא וכו' מילה מילה
 - 33 (היינו שכל אחת מהמילים הללו
 - 34 חשובות ויקרות מאד), אני רודף
 - 35 אחריך מיום היותי וצריך להבין,
 - 36 מהו גודל המעלה כל כך
 - 37 בהאי מלה באימרה זו (אעא
 - 38 דלא סליק ביה נהורא וכו')
 - 39 שרבי שמעון היה רדיף
 - 40 אבתרה רודף אחריה מיום
 - 41 היותו, וכאשר שמע האי
 - 42 מלה, גחין ונשיק לעפרא
 - 43 התכופ ונישק לעפר?
- (ה) ויוכן בהקדם המבואר ב'מאה שערים'¹⁴ קובץ של ענייני חסידות מרבותינו נשיאי חב"ד (שגדפס לאחרונה¹⁵, בהדפסה חזרת ובאחד הביטולאך תכריך של כתב יד שהגיעו לאחרונה¹⁶ ל ידי הרב) בביאור סדר היום בעבודת ה' החל מסדר התפילה על-פי חסידות, כדלהלן.
- דהנה, איתא מובא בגמרא¹⁷ כי מתערב כאשר האדם מתעורר מהשנה בבוקר אומר אלקי נשמה כו', והינו שעל-פי נסח הגמרא, זוהי הברכה הראשונה בברכת השחר, ואף-על-פי-כן אינה פותחת בברוך, שכן כלל הוא בברכות ש'ברכה הסמוכה לחברתה' איננה פותחת ב'ברוך' אבל ברכה שהיא עניין חדש בפני עצמו כן פותחת ב'ברוך', והטעם שברכת 'אלוקי נשמה' לא פותחת ב'ברוך' למרות שהיא ההתחלה והפתיחה של ברכות השחר הוא לפי שבאה בהמשך לברכת המפיל¹⁸ שמברכים בלילה, לפני השנה והיא כן פותחת ומסתיימת ב'ברוך'. ומקשה שם במאמר שבספר 'מאה שערים', דלכאורה יפלא בתוכן הברכה 'אלוקי נשמה' מי הוא האומר מאמר זה (אלקי נשמה כו'), דכיון שאומר נשמה שנתת בי, הרי אין זה מאמר הנשמה על עצמה אלא משהו אחר שמדבר על אודות הנשמה. ואילו הגוף, הרי מצד עצמו ללא הנשמה הוא ללא חיות, כאכן דומם, ולא שייך שידבר מעצמו וכל מה שהגוף אומר הרי הנשמה היא המדברת מתוכו?
- אף הענין הוא, שזהו הברכה "אלוקי נשמה" היא מאמר נפש הבהמית, שגם בה יש עשר
- תורה. אף צריך להבין, מהו גודל מעלת הגוף כל כך, שבשכילו היה הענין דנתינת התורה למטה לאחרי ההכנה דשעבוד מצרים.
- (ד) ולהבין זה יש להקדים תחילה מאמר הזהר¹³ דאמר רב מתיבתא, אעא דלא סליק ביה נהורא מבטשין ליה כו', גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה וכו'. פירוש, כמו חתיכת עץ שאין האור נאחז בו, הנה על-ידי זה שמבקעים אותו לחתיכות קטנות אזי נאחז בו האור, כך גם בגוף ונשמה, שבפאשר אור הנשמה אינו מאיר על-ידי זה שמבטשין את הגוף, אזי נאחז ומאיר בו אור הנשמה. ומסים בזהר, גחין רבי שמעון ונשיק לעפרא, אמר מלה מלה אבתרן רדיפנא מיימא דהוינא וכו'. וצריך להבין, מהו גודל המעלה כל כך בהאי מלה (אעא דלא סליק ביה נהורא וכו') שרבי שמעון היה רדיף אבתרה מיום היותו, וכאשר שמע האי מלה, גחין ונשיק לעפרא.
- (ה) ויוכן בהקדם המבואר ב'מאה שערים'¹⁴ (שגדפס לאחרונה¹⁵, ובאחד הביטולאך שהגיעו לאחרונה¹⁶) בביאור סדר היום החל מסדר התפילה. דהנה, איתא בגמרא¹⁷ כי מתערב אומר אלקי נשמה כו', והינו שעל-פי נסח הגמרא, זוהי הברכה הראשונה בברכת השחר, ואף-על-פי-כן אינה פותחת בברוך, לפי שבאה בהמשך לברכת המפיל¹⁸. ומקשה שם, דלכאורה יפלא מי הוא האומר מאמר זה (אלקי נשמה כו'), דכיון שאומר נשמה שנתת בי, הרי אין זה מאמר הנשמה ואילו הגוף, הרי מצד עצמו הוא ללא חיות, כאכן דומם, ולא שייך שידבר מעצמו. אף הענין הוא, שזהו מאמר נפש הבהמית, שגם בה יש עשר כחות,

(13) ח"ג קסח, א — הובא בתניא פכ"ט. (14) מה, ב. ונדפס לאח"ז באוה"ת ענינים ע' שה. (15) בסמיכות לימי חנוכה שנה זו. (16) ראה הנסמן באוה"ת שם ס"ע רצג. (17) ברכות ס, ב. (18) אבודרהם בסדר שחרית של חול — בשם הראב"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

מלובשת גם בה וְלִיכָלֵּל בְּאַלְקוּת חיינו לחזור לשורש ולמקור חוצבה, 45
 כַּמְבוּאָר בַּתְּנִיָּא¹⁹ בְּפִירוּשׁ הַכְּתוּב²⁰ גַּר הוֹי' נִשְׁמַת אָדָם, 46
 שהמשמעות הפנימית של השוואת הנשמה לנר היא שֶׁהַנֶּשְׁמָה הִיא כְּמוֹ 47
 אור הנר שֶׁחָפֵץ בְּטֻבֵּעַ לִיפְרֹד מֵהַפְתִּילָה בה הוא נאחז וְלִידִבֵּק 48
 בְּשִׂרְשׁוֹ לְמַעְלָה, וכמבואר בתניא 49

שכן אור הנר מתענעל תמיד למעלה 50
 בטבעו "מפני שאור האש חפץ בטבע 51
 ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו 52
 למעלה, ביסוד האש הכללי שתחת 53
 גלגל הירח" אף שַׁעַל-יְדִיָּהּ 54
 יִכְבֶּה וְיִתְבַטֵּל אורו בְּמַצִּיאוֹת 55
 בכל זאת בטבעו אור הנר נמשך 56
 למקורו, כִּן נִשְׁמַת הָאָדָם 57
 חֲפָצָה בְּטֻבֵּעַ לִיפְרֹד וְלִצְאָת 58
 מִן הַגּוֹף וְלִידִבֵּק בְּשִׂרְשָׁהּ 59
 וּמְקוּרָה בַּה', הַגֵּם שֶׁתִּתְבַטֵּל 60
 שֶׁם בְּמַצִּיאוֹת לְגַמְרִי, כמו נר 61
 שמתקרב לאבוקה שמאבד את כל 62
 מציאותו ונכלל באש הגדולה וְלִכְן 63
 צָרִיךְ לִהְיוֹת מְשֻׁמָּה בְּקִרְבִּי, 64
 'שמירה' מיוחדת כדי שֶׁהַנֶּשְׁמָה 65
 תִּשָּׂא בְּתוֹךְ הַגּוֹף, שְׁזֵהוּ 66
 בְּכַח הַמַּפְלִיא כוחו של הקדוש 67
 ברוך הוא המפליא לעשות שְׁשׁוּמֵר 68
 רוּחַ הָאָדָם בְּקִרְבּוֹ וְקוֹשֶׁר 69
 ומחבר דְּבַר רוּחָנוּ בְּדָבָר גִּשְׁמִי 70
 וכיוון שהגשמיים והרוחניים שונים זה 71
 מזה במהותן, הרי החיבור הזה הוא 72
 פלא (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמ"א²¹) 73
 בביאור נוסח התתימה של ברכת "אשר 74
 יצר" – "רופא כל בשר ומפליא 75
 לעשות: "... שמפליא לעשות במה 76
 ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר 77
 רוחני [הנשמה] בדבר גשמי [הגוף], 78
 והכל הוא על ידי שהוא רופא כל בשר, 79
 כי אז האדם בקו הבריאות ונשמחו 80

משתמרת בקרבו"). 81
 וּמִסִּים הַסִּיּוֹם של ברכת 'אלוקי נשמה' הוא וְאַתָּה עֲתִיד לִיטֹלָה 82
 מִמֶּנִּי, אַתָּה הֵינִי אַתָּה בְּעֶצְמְךָ, מֵהוּתוֹ וְעֶצְמוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, 83
 חיינו הקדוש ברוך הוא בעצמו ולא הארה והתגלות מסויימת ממנו שֶׁהוּא 84
 הַמְּקוֹר וְהַשֶּׁרֶשׁ לְכָל הַמַּצִּיאוֹת, כמבואר בחסידות שהתהוות 85
 המציאות והנבראים בפועל היא על ידי צמצום האור האלוקי והירידה שלו 86
 ממדרגה למדרגה אבל השורש והמקור של כל המציאות הוא עצמותו 87
 ומהותו של הקדוש ברוך הוא וְהוּא המשמעות של "ליטלה ממני" לפי 88

1 כחות, שלוש כוחות של שְׁכָל וּמַדּוּת המורכבות משבע כוחות, וזאת
 2 במקביל לעשר הכוחות הללו של הנפש האלוקית (כאמור בספר התניא פרק
 3 ג שלנשמה האלוקית יש עשר בחינות "כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו
 4 מהן... שכל ומדות...") וְהִיא הנפש הבהמית הַמְּמוּצָע בֵּין נֶפֶשׁ
 5 הָאֱלֹקִית וּבֵין הַגּוֹף, כי מצד

6 אחד היא 'נפש' והיא מהות רוחנית
 7 ובכך יש לה דמיון ושייכות לנפש
 8 האלוקית ומצד שני היא 'בהמית' ובכך
 9 יש לה דמיון ושייכות לגוף הגשמי
 10 ולכן היא יכולה לשמש 'ממוצע'
 11 ביניהם וְהִיא הָאוֹמֶרֶת נִשְׁמָה
 12 שְׁנִתָּה בִּי כו', ותוכן הברכה
 13 והתפילה הוא שֶׁהַנֶּשְׁמָה מַצִּד־
 14 עֲצָמָה קודם שירדה משורשה
 15 ומקורה העליון כדי להתלבש בגוף
 16 טְהוֹרָה הִיא, וכמבואר בחסידות
 17 שזו הבחינה שבה הנשמה נמצאת
 18 בעולם האצילות, הראשון והעליון
 19 מבין ארבעת העולמות הרוחניים
 20 הכלליים וְאַחֲרֵיכֵן אַתָּה
 21 בְּרִאֲתָהּ, שֶׁהַנֶּשְׁמָה יוֹרֶדֶת
 22 לְבַחֲנִית בְּרִיאָה, שְׁעוֹלָם
 23 הַבְּרִיאָה הוּא הַתַּחְלָת
 24 הַמַּצִּיאוֹת וְהַיִּשּׁוּת, לעומת עולם
 25 האצילות שנחשב אלוקות ממש,
 26 העולם שתחתיו, עולם הבריאה, הוא
 27 ההתחלה של גדרי המציאות של
 28 הנבראים וְאַחֲרֵיכֵן אַתָּה
 29 יִצְרָתָהּ, שֶׁהוּא עֵינֵן הַצּוּרָה
 30 במובן של 'ציור' והגדרה מסויימת
 31 שֶׁבָּהּ מְצֻטָּרֶת הַנֶּשְׁמָה בעולם
 32 היצירה, העולם שמתחת לעולם
 33 הבריאה, וְעַד שֶׁאַתָּה נִפְחָתָה
 34 בִּי, בִּי דִּיקָא, ומאחר שהרברים
 35 נאמרים על ידי הנפש הבהמית הרי
 36 דיוק הלשון "בי" משמעו שהנפש

37 הבהמית אומרת שהקדוש ברוך הוא 'נפח' ר'הלביש את הנפש האלוקית בתוך
 38 הגוף הגשמי "בִּי" דְּהֵינּוּ בְּשִׁבְלִי, שירידת הנשמה למטה היא בְּכָדִי
 39 לְהַתְלַבֵּשׁ בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית ובגוף הגשמי.
 40 וּמִשְׁשִׁיךְ, בנוסח ברכה זו וְאַתָּה מְשֻׁמָּה בְּקִרְבִּי, שלאחר שהנשמה
 41 כבר התלבשה בתוך הגוף יש מקום לתפילה ובקשה נוספת, ותוכנה הפנימי
 42 הוּא שֶׁצָרִיךְ לִהְיוֹת עֵינֵן הַשְּׁמִירָה המיוחדת על כך שֶׁהַנֶּשְׁמָה
 43 תִּשָּׂא מְחוּבָּרֶת עִם הַגּוֹף, שֶׁהִרִי נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית מַצִּד־עֲצָמָה
 44 רְצוּנָה לִיפְרֹד מֵהַגּוֹף וְלִצְאָת מִנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית שהנשמה האלוקית

ביאור בדרך אפשר

1 פנימיות העניינים היא ענין עלית הנשמה לשרשה ומקורה העליון
 2 לחזור ולהיות נכללת באלוקות, ובלשון זוהר לאשתאבא בגופא
 3 דמלפא²², להיות 'נשאבת', כלומר להתבטל ממציאותה ולהיכלל בגוף
 4 המלך בקדוש ברוך הוא בעצמו ולהתאחד איתו באחדות מוחלטת שזוהי
 5 תכלית ירידת הנשמה למטה
 6 כפי שעל ידי זה תבוא בסופו של התהליך לעליה זו של
 7 התכללות באלוקות, וזהו (ליטלה)
 8 ממוני, הנפש הבהמית והגוף אומרים
 9 שכאשר הנשמה תתעלה היא תיפד
 10 "ממני" כיון שכל זה נעשה על ידי העבודה עם הגוף דוקא
 11 כי דוקא לאחר שהנשמה יורדת ומתלבשת בגוף ופועלת בו ומבררת
 12 ומזככת אותו, היא מגיעה בסופו של דבר לתכלית העילוי שבשבילו ירדה
 13 מלכתחילה.
 14 וראיה לדבר, שכל העילוי של הנשמה בא בעצם באמצעות הגוף
 15 הגשמי שהרי גם עיקר קיבול שבר הנשמה על עבודתה בקיום
 16 התורה ומצוות יהיה לעתיד לבא בתחתית המתים, שאז תהיה
 17 הנשמה בגוף דוקא, פשיטת הרמב"ם²³ (דלא פשיטת הרמב"ם²⁴ הסובר שעיקר קבלת
 18 השכר היא בגן עדן, שם נמצאת הנשמה ללא הגוף) ושיטת הרמב"ן
 19 היא השיטה המקובלת בתורת החסידות שעיקר השכר
 20 דלעתיד לבא יהיה לנשמות בגופים דוקא, הרי הגוף תופס
 21 מקום חשוב בעבודת ה' של הנשמה הן בעבודה עצמה שהיא דווקא בקיום
 22 התורה והמצוות בעולם הזה כאשר הנשמה מלוכשת בגוף והן לגבי קבלת
 23 השכר שעיקרו בתחיית המתים שאז הנשמה תחזור ותהיה בגוף גשמי ועד
 24 וכל כך גדלה חשיבותה ומעלתה של הנשמה נזוגית שפע וחיות מן הגוף²⁵ (לא כמו עכשו שהגוף מקבל חיות מהנשמה), והינו, לפי שלעתיד לבא תתגלה מעלת הגוף, ששרשו הוא בעצם למעלה מהנשמה

ביאור בדרך אפשר

43 (והינו, שגם עכשו ולא רק לעתיד לבוא שרש הגוף הוא למעלה מהנשמה, אלא שעכשו הרי זה בהעלם, והגוף נראה
 44 דבר גשמי ונחות לעומת הנשמה הרוחנית ולעתיד לבא יהיה שורש הגוף בגילוי ויתברר שהוא נעלה משורש הנשמה), שלכן הנה דוקא
 45 בגוף יכול להיות הביטול דאין עוד²⁶ שהוא ביטול בדרגא נעלית במיוחד (יותר מאשר הביטול בבחינת "כולא קמיה כלא חשיב", כאשר יש מציאות מסוימת רק שלעומת האור האלוקי הנעלה אין לה חשיבות, ואילו "אין עוד" משמעו שאין זו מציאות בפני עצמה כלל).
 46 ומכל זה המבואר לעיל אודות מעלת הגוף הן לעניין הביטול והזיכרון שעל ידי העבודה תתורה ומצוות, הן לעניין קבלת השכר בתחיית המתים והן לעניין מעלת שורש הגוף על שורש הנשמה מוכן שתכלית העילוי הוא בגוף דוקא ולכן אין זה פלא שכל השעבוד ועבודת הפוך במצרים הייתה כדי לברר ולזכר את הגוף הגשמי, כמבואר לעיל.
 47 (ו) אמןם כפי לפעול שהגוף יהיה במעלתו, הנה על זה הוא מאמר רב מתיבתא, בזה שחובא לעיל אעא דלא סליק ביה נהורא מבטשין ליה כו', גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה כו'. עץ שלא עולה בו אור האש מבקעים אותו, גוף שלא עולה בו אור הנשמה מבטשים ומבטלים אותו הינו, שצריך להיות בטוש וביטול הגוף שלא יהיה בבחינת "יש" ו"מציאות", ועל ידי זה יאיר בו אור הנשמה, וכפי שמסמך את הקטע האמור בזה, כדן נהיר נהירו דנשמתא, ואז מאיר אור הנשמה שפאיר האור העצמי של הנשמה, היינו עומק עצם ופנימיות הנשמה ולא רק הארה מועטת שהיא חלק אלקה ממעל ממש²⁷. וזהו הטעם לכך שפאשר שמע רבי שמעון מאמר של רב מתיבתא, גחין ונשיק לעפרא כו', התכופף ונישק את

(22) זח"א ריו, ב. 23) שער הגמול בסופו. וראה לקו"ת צו טו, ג. סהמ"צ להצ"צ יד, ב. 24) פירוש המשניות סנהדרין הקדמה לפרק חלק. 25) ראה ד"ה ואלה תולדות נח תרל"ז. המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך. סה"מ תרנ"ט ע' צט ואילך. תרח"ץ ע' ריט. ספר השיחות תורת שלום ע' 127 ואילך. 26) ואתחנן ד, לט. וראה סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך. 27) תניא רפ"ב.

שבת פרשת וארא, כ"ה טבת, מבה"ח שבט, ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 העפר מצד גודל התפעלות והתרגשות הלב מהדברים הללו שהיא
2 התרגשות גדולה עד כדי כך שאין פלי הלב יכולים להכיל זאת
3 (על-דרך זלגו עיניו דמעות²⁸ של בכי מפני התפעלות המוח,
4 שאין פלי המוח יכולים להכיל זאת והתגובה לדבר שלמעלה
5 מיכולת המוח להכיל היא בכי ודמעות
6 ולא דיבור שהוא כלי הביטוי הרגיל
7 של השכל), שהתפעלות זו
8 מהמאמר על הארת אור הנשמה על
9 ידי הביטול והביטוש היא בגלל
10 החידוש המפתיע והמרגש
11 שבמאמר זה בענין גודל
12 מעלת הגוף, שהתגלות
13 עצמות אור אין-סוף היא
14 (לא על-ידי ענינים רוחניים,
15 של עבודת הנשמה כפי שהיא מצד
16 עצמה אלא) על-ידי הגוף
17 הגשמי והחומרי דוקא.
18 ז) וממשיך בהמאמר²⁹ חנוכר
19 בספר 'מאה שערים' בביאור סדר
20 התפלה, בהמשך תפילת שחרית
21 אחרי ברכות השחר שתחילתם בברכת
22 'אלוקי נשמה' ש'פסוקי דזמרה'
23 הנאמרים בחצייה הראשון של תפילת
24 שחרית הוא ענין ההתבוננות
25 בשמים וארץ וכל אשר בהם,
26 איך אתה³⁰ הקדוש ברוך הוא
27 בעצמו מחיה את כולם ואין להם
28 מציאות אמיתית ועצמאית משלהם
29 וצבא השמים לך משתתפים
30 כו', והשתחויה מורה על הביטול
31 (כמבואר בכמה מקומות שמהלך
32 השמש ממזרח למערב הוא השתחווה
33 וביטול של השמש כלפי השכינה
34 שבמערב) ואחר-כך המושך
35 התפילה בברכות קריאת שמע
36 המתחילות בברכת יוצר אור הוא
37 בהתבוננות בביטול המלאכים
38 ושרפים וחיות הקודש כו', ואחר-כך 'קריאת שמע'
39 למסור נפשו, דהינו למסור כל רצונותיו לעבודת ה', כחומר
40 לאחר ההתבוננות בביטול הנבראים הגשמיים לאלוקות שהיא התוכן הפנימי
41 של פסוקי דזמרה וההתבוננות בביטול של המלאכים והנבראים בעולמות
42 הרוחניים בברכות קריאת שמע, אזי בקריאת שמע עצמה האדם מבטל
- לחלוטין את המציאות שלו עצמו לאלוקות ואחר-כך 'שמונה עשרה'
שהוא בביטול המציאות לגמרי כמבואר בחסידות בהרחבה שיש
כמה דרגות בביטול. ובאופן כללי "ביטול במציאות", היינו כאילו אינו קיים
כלל, הוא ביטול בדרגה יותר נעלית מ"ביטול היש" שפירושו שהאדם הוא
מציאות קיימת ורק ה"יישות" שלו
בטלה לאלוקות.
והנה בביטול ד'שמונה עשרה'
שהוא כאמור ביטול בדרגה
גבוהה, "ביטול במציאות" ישנו
ענין ביטול הגוף, שהגוף
הוא בביטול לגמרי ביטול
מוחלט עד כדי כך שהעמידה ב'שמונה
עשרה' היא ללא כל תנועה, והאדם
ניצב כאבן דומם, ופשיטא
שלא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ
בשפתותיו כו'³¹, היינו שלא
יעשה שום תנועה, אפילו תנועה קלה
שאינה דיבור ותנועה ממש, ועד
שהתפלה עצמה צריכה
להיות באופן של קול דממה
דקה³², ללא השמעת הקול וכמו
שכתוב בתפלת חנה³³ אם
שמואל הנביא כאשר היתה עקרה
והתפללה במשכן שתזכה לבן
(שמה מתפילת חנה למדים
בגמרא³⁴ כמה הלכתא גברותא
הלכות גדולות ונכבדות
בדיני תפילה ואחת מהלכות אלו היא
שתפילת שמונה עשרה, תפילת
העמידה, צריכה להיות בלחש ללא
השמעת קולו של המתפלל, כמו
שכתוב אצל חנה ששפתיה נעות)
וקולה לא ישמע שגם זה מורה
על גודל הביטול שהרי כשאדם משמיע
את קולו הרי בכך הוא נותן ביטוי
למציאות שלו. ואדרבה,
המשמיע קולו בתפלתו הרי
זה מקטני אמנה³⁵, כי בכך שמגביה את קולו מראה בעצמו כאילו
סבור שהקדוש ברוך הוא אינו שומע את התפילה בלחש, ובכל אופן התפילה
ללא השמעת קול היא סימן לביטול בדרגה גבוהה מה-שאין-כן
ב'פסוקי דזמרה' שצריך להיות באופן של זמרה (בשם)
זמרה מלשון שיר וזמר), בקול (ועד בקול רעש גדול) דוקא³⁶.

(28) ראה זח"א צח, ב (במהנ"ע). ט"ז לשו"ע או"ח סרפ"ח סק"ב (בשם זהר חדש). וראה גם זהר חדש בראשית ז, א.
(29) מאה שערים מו, ב. אוה"ת שם ע' שז. (30) נחמי" ט, ו. (31) יומא יט, ב — בנוגע לק"ש. (32) מלכים-א יט, יב. וראה
תו"א ויגש מד, א. (33) שמואל-א א, יג. (34) ברכות לא, סע"א. שו"ע אדה"ו או"ח סק"א ס"ב. (35) שם כד, ב. שו"ע שם.
(36) ראה תו"ח נח נב, א ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 שההתקרבות לאלוקות היא טובה "לי", לאדם עצמו ואם כן זו התבוננות
 44 **שֶׁהִיא בְּאוֹפֶן שֶׁל הֶרְגֵשׁ עֲצָמוֹ**, תוך הרגשה של המציאות האישית
 45 **וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הוֹלָדֶת הַמַּדּוּת בְּאוֹפֶן שֶׁל חֲסָדִים הַמְּגוּלִים**,
 46 שכן התבוננות בענייני התקרבות ואהבה מולידה רגש במידת החסד וכיון
 47 שהישות העצמית נרגשת בהתבוננות
 48 גם הרגש שכלב הוא גלוי ומורגש ועם
 49 ביטוי חיצוני **וַיֵּשׁ הַתְּבוֹנָנוּת**
 50 **בְּעֵצָם הַטּוֹב דְּאֵלְקוּת, לֹא**
 51 **הֶרְגֵשׁ עֲצָמוֹ**, התבוננות במעלה
 52 של "קרבת אלוקים" כשלעצמה בלי
 53 להתייחס לתועלת האישית ("לי")
 54 **וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הוֹלָדֶת הַמַּדּוּת**
 55 **בְּאוֹפֶן שֶׁל חֲסָדִים הַמְּכּוּסִים**
 56 מידת החסד ללא התרגשות והתפעלות
 57 חיצונית וכאשר הרגש הוא 'קט'
 58 ו'פנימי' הביטול עמוק יותר ופנימי
 59 יותר.
 60 **אָמְנָם בִּיטוּל הַגּוֹף ד'שְׁמוֹנֶה**
 61 **עֲשָׂרָה** הוא עֲנֵן שֶׁנַּעֲשֶׂה
 62 **מַצַּד עֲצָמוֹ, וְלֹא עַל-יְדֵי**
 63 **עֲבוּדָה** כי הוא תוצאה, בדרך
 64 ממילא, של ההתבוננות בחלקים
 65 הקודמים שבתפילה והרגש שנוגד
 66 ממנה וכעת, בתפילת העמידה, האדם
 67 כבר נמצא בביטול מוחלט מבלי
 68 שיצטרך למאמץ נוסף והתבוננות
 69 מחודשת. **אָךְ יִשְׁנֹה גַם בִּיטוּל**
 70 **הַגּוֹף שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי עֲבוּדָה**
 71 והתבוננות מיוחדת שגורמת ומעוררת
 72 את הביטול הנעלה הזה, **וְעֵנֵן זֶה**
 73 **צָרִיף לְהִיּוֹת קוֹדֶם הַתְּפִלָּה**,
 74 כהכנה והקדמה לתפילה שֶׁזֶהוּ
 75 **שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל' אֵין**
 76 **עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל אֶלָּא מֵתוֹךְ**
 77 **כּוֹבֵד רֹאשׁ, שְׁפִירוּשׁוֹ הַכִּנְעָה**
 78 **וְשִׁפְלוּת, וְעֵנֵן זֶה נַעֲשֶׂה**
 79 **עַל-יְדֵי בִיטוּשׁ וּבִיטוּל הַגּוֹף**.
 80 **וְעַל-יְדֵי הַקְּדַמַּת בִּיטוּשׁ**
 81 **הַגּוֹף, יְכוֹל לְבּוֹא אַחֲרֵיכֶן**
 82 **לְעֲבוּדָה ד'פְּסוּקֵי דְזִמְרָה** ולהתקדם משלב ועד להבטול
 83 **ד'שְׁמוֹנֶה עֲשָׂרָה** שהוא "ביטול במציאות" בדרגה הגבוהה והנעלית,
 84 כמבואר לעיל בהרחבה.

1 **וּבְמִבּוֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר שְׂכָלְלוּת הַחִילּוֹק** ההבדל הכללי בין
 2 **פְּסוּקֵי דְזִמְרָה** ל'שְׁמוֹנֶה עֲשָׂרָה' הוא החילוק בין
 3 **חִיצוֹנִיּוּת הַמַּדּוּת** הביטוי החיצוני של הרגש שכלב
 4 **הַמַּדּוּת** הרגש עצמו, **ש'פְּסוּקֵי דְזִמְרָה' הוא עֵנֵן חִיצוֹנִיּוּת**
 5 **הַמַּדּוּת שֶׁהֵם בְּאוֹפֶן שֶׁל**
 6 **מּוֹרְגֵשׁ** הביטוי החיצוני של הרגש
 7 הוא בצורה בולטת ונרגשת עם
 8 התפעלות והתרגשות חיצונית
 9 **(שְׁלֹכֵן הָרִי זֶה בְּרַעַשׁ כּו')**
 10 כטבעה של התרגשות והתפעלות
 11 חיצונית שבאה לידי ביטוי בהשמעת
 12 (קול), **מַה-שְּׂאִין-כֵּן 'שְׁמוֹנֶה**
 13 **עֲשָׂרָה'** שהיא תפילה בלחש בה
 14 ההתפעלות וההתרגשות היא פנימית
 15 ושקטה **הוא עֵנֵן פְּנִימִיּוּת**
 16 **הַמַּדּוּת (וְעַל-דֶּרֶךְ מַה**
 17 **שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל³⁷** באחד
 18 המאמרים הקודמים בשנה זו, **בְּעֵנֵן**
 19 **חֲסָדִים הַמְּגוּלִים** שבאים לידי
 20 ביטוי בצורה גלויה ונרגשת **וְחֲסָדִים**
 21 **הַמְּכּוּסִים³⁸** שגם הם ביטוי של
 22 מידת החסד אבל בצורה מכוסה
 23 (ושקטה). **וְנוֹסֵף עַל הַחִילּוֹק**
 24 **הַהִבְדֵּל בְּעֵנֵן הַמַּדּוּת** בין התגלות
 25 ברעש להתגלות בשקט, **יִשְׁנֹה גַם**
 26 **הַחִילּוֹק הַהִבְדֵּל בְּעֵנֵן הַמּוֹחִין**,
 27 **הֵינּוּ בַּהֲתְבוֹנָנוּת** השכלית
 28 **שְׁמוּלִידָה** ומעוררת את המדות
 29 כרגש בלב **(כְּדֹאִיתָא כְּמוֹבֵא**
 30 **כְּדֹאִיתָא³⁹ שְׁחֻמְכָּה-בִּינָה-דְעַת**
 31 **שֶׁהֵם שְׁלוֹשֶׁת חֲלָקֵי הַמּוֹחִין נִקְרָאוּ**
 32 **אֲמוֹת** כמו אמהות המולידות
 33 **וּמִקּוֹר לְמַדּוּת, כִּי הַמַּדּוּת הֵן**
 34 **תּוֹלְדוֹת חֻמְכָּה-בִּינָה-דְעַת**
 35 **וּכְמוֹבֵאֵר בַּהֲמִשְׁךְ הַרְבֵּים בְּתַנְיָא שֶׁ**
 36 **כִּיצַד הַהֲתְבוֹנָנוּת** בשכל מעוררת רגש
 37 (בלב), וכשם שבמידות יש צורות
 38 שונות שבהן הרגש בא לידי ביטוי,
 39 כאמור לעיל, כך גם במוחין, מקור
 40 המידות, יש צורות שונות של התבוננות **שֶׁיֵּשׁ הַתְּבוֹנָנוּת בְּהֵעֲנֵן**
 41 **דְּקִרְבַּת אֱלֹקִים לִי טוֹב⁴⁰**, בה האדם מעמיק בדעתו להתבונן עד
 42 כמה טוב וכדאי להתקרב לאלוקות ובהתבוננות הזו יש דגש על כך

(37 ד"ה פדה בשלום די"ט כסלו פ"ו ואילך וד"ה וישב דש"פ וישב פ"ה ואילך (לעיל ע' צג ואילך. ע' קו ואילך). (38 ראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' תתכג. (39 פ"ג. (40 תהלים עג, כח. (41 ברכות רפ"ה ובפרש"י. וראה לקו"ש חל"ד ע' 69 הערה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ח) וּבָזָה יוֹכֵן עֲנִין קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד בְּמִצְרַיִם בַּעֲבוּדַת פָּרֹה, 2 לפי פנימיות העניינים כי כְּדִי לַפְעוֹל זִיכּוֹן הָעוֹלָם שִׁיְהִיָּה רָאוּי 3 לַגִּילּוּי דְּמַתֵּן-תּוֹרָה, וכמבואר לעיל הדבר נפעל על ידי השעבוד 4 במצרים הָיָה צְרִיף לְהִיּוֹת תַּחֲלִילָה הַזִּיכּוֹן דִּישָׁרָאֵל, כִּי כָל 5 הָעוֹלָם תָּלִי בִּישָׁרָאֵל, וּכְמוֹ 6 שֶׁכְּתוּב⁴² גַּם אֵת הָעוֹלָם נָתַן 7 בְּלָבָם, והמשמעות הפנימית של 8 הפסוק היא שלמעשה האדם (הנקרא 9 "עולם קטן") יש משמעות לגבי העולם 10 כולו כך שכאשר בני ישראל מתעלים 11 ומזדככים העולם כולו מזדכך ומתעלה 12 וְהַזִּיכּוֹן דִּישָׁרָאֵל נַעֲשֶׂה עַל- 13 יְדֵי קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד דְּעַבְדוּת פָּרֹה, שֶׁהָיָה 14 פָּרֹה, שֶׁהָיָה הַמִּצְרַיִם מְחַלְפִּים 15 מְלָאכֶת אֲנָשִׁים לְנָשִׁים 16 וּמְלָאכֶת נָשִׁים לְאֲנָשִׁים⁴³, 17 ובכך מכבידים את העבודה עוד יותר 18 שֶׁהָיָה שִׁנּוּי הַטָּבַע והרגילות 19 שְׁפּוּעֵל בִּיטוּשׁ הַכְּנָעָה וּבִיטוּל של 20 הַגּוֹף שְׂמָלָצִים אותו לשנות את 21 ההרגלים הקבועים ובכך מבטלים 22 ומבטשים את גדרו מציאותו, וְעַל- 23 יְדֵי-זָה מֵאִיר בּוֹ הָאוֹר הַעֲצָמִי 24 שֶׁל הַנֶּשְׁמָה, כדברי הוזהר 25 האמורים שביטוש הגוף עושה אותו 26 כלי ראוי להתגלות אור הנשמה וּכְמוֹ 27 שֶׁנֶּתְבָּאֵר לְעִיל גּוֹדֵל מַעֲלָת 28 הַגּוֹף דּוֹקָא, שֶׁעַל-יְדוֹ 29 מְגִיעִים לְמַעֲלָה בְּיֹתֵר, עַד 30 לַעֲצָמוֹת אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא 31 וְיָק לְאַחַר שֶׁנֶּשְׁמָה יֵרֵד וְנִתְלַבֶּשׂ 32 לְמִטָּה בְּגוֹף גִּשְׁמִי הַיָּא יִכּוֹלָה לְהַגִּיעַ 33 בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר לְתַכְלִית הַעִילִי שֶׁל 34 "לִשְׁתַּאבֵּא בְּגוֹפָא דְּמַלְכָּא", לְהִתְאַחַד 35 עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ. 36 וְהָיָה כְּתִיב⁴⁴ בֵּין יְעוּדֵי הַגְּאוּלָּה 37 הַעֲתִידָה לְבוֹא כִּימֵי צֵאתָּךְ מֵאֶרֶץ 38 מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת, 39 וְלִכְּנֹן⁴⁵ כְּמוֹ שֶׁהָיָה גְלוּת 40 מִצְרַיִם כּוֹר הַבְּרִזָּל שֶׁפִּעַל בְּכִי 41 יִשְׂרָאֵל אֶת הַזִּיכּוֹן הַנֶּדְרָשׁ לְהִיּוֹת
- עַל-יְדֵי-זָה מֵתֵן-תּוֹרָה, כִּי גְלוּת אֲדוֹם הַגְּלוּת הַנוֹכַחִית הוּא 42 כּוֹר הַבְּרִזָּל שֶׁל עֵידוֹן וְזִיכּוֹן לְהִיּוֹת עַל-יְדֵי-זָה יְמוֹת הַמְּשִׁיחִי. 43 וְהִנֵּנוּ, שֶׁכָּל אֲרִיכוֹת הַגְּלוּת הַזֶּה הוּא כְּדִי לְזַכּוֹת לְגִילּוּי 44 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה שִׁיְהִיָּה לְעֵתִיד-לְבָא, כִּי בְּמַתֵּן-תּוֹרָה הִיְתָה 45 קִבְּלַת הַתּוֹרָה הַנִּגְלִית, אֲבָל 46 פְּנִימִיּוֹת טַעְמֵי הַתּוֹרָה יְהִיָּה 47 הַגִּילּוּי שֶׁלָּהֶם לְעֵתִיד-לְבָא, 48 כְּפִירוֹשׁ רִשִׁי בְּתַחֲלִיל 'שִׁיר הַשִּׁירִים' 49 (עַל הַכְּתוּב "כִּי טוֹבִים דּוֹרִיד מִיִּי") 50 "... שֶׁנֶּתַן לָהֶם תּוֹרָתוֹ וְדַבֵּר עִמָּהֶם פָּנִים 51 אֶל פָּנִים וְאוֹתָם דּוֹרִים עוֹדִים עֲרִבִים 52 עֲלֵיהֶם מְכַל שֶׁשְׁעוֹ וּמוֹבְטָחִים מֵאֵתוֹ 53 לְהוֹפִיעַ עוֹד עֲלֵיהֶם לְבָאֵר לָהֶם סוֹד 54 טַעְמֵיהֶם וּמִסְתַּר צְפוּנוֹתֵיהֶם וּמְחִלִּים פָּנָיו 55 לְקִיָּם דְּבָרוֹ" וְעַל זֶה נֶאֱמַר 56 אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת. אֲךָ בְּיָמֵינוּ 57 אֵלּוּ כְּשֶׁעוֹמְדִים כְּבָר בְּסִימָה תְּקוּפָה 58 הַגְּלוּת וְעַל סֵף הַגְּאוּלָּה אֵין צוּרָךְ 59 עוֹד בְּעֲנִין קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד 60 כּוֹ, שֶׁכְּבָר הָיָה עַד-עֵתָה בְּכָל 61 הַסִּבָּל וְהִיסוּרִים שֶׁכְּבָר הָיוּ מִנֵּת חִלְקָם 62 שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאוֹרֵךְ הַגְּלוּת הַזֶּה 63 בְּאוֹפֶן שֶׁל דִּי וְהוֹתֵר כְּדִי 64 לְצֵאת יְדֵי-חֻבַּת גְּלוּת, וּכְמוֹ 65 שֶׁכְּתִיב אֲדָמוֹר⁴⁶ הָאֲמַצְעִי⁴⁶ 66 שֶׁבִטְלוּ הַשְּׁמָדוֹת וְלֹא יְהִיָּה 67 עוֹד כּוֹ, וְלֹא תְּקוּם פְּעָמִים 68 צָרָה⁴⁷, וְתִכְכֵּף וּמִיָּד לֹא צוּרָךְ 69 בְּזִיכּוֹן נֹסֶף זֻכִּים לְגִילּוּי 70 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה (נֹסֶף עַל 71 הַתַּחֲלָת הַגִּילּוּי שֶׁל פְּנִימִיּוֹת 72 וּסְדוֹת הַתּוֹרָה עַל-יְדֵי תּוֹרַת 73 הַחֲסִידוֹת), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁴⁸ 74 יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ, וְהַכּוֹנֵה 75 לְהַתְּגַלּוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה לְעֵתִיד לְבוֹא 76 בְּכִיָּאת מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, בְּקָרוֹב 77 מְּשִׁחַ. 78
- וּבָזָה יוֹכֵן עֲנִין קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד בְּמִצְרַיִם בַּעֲבוּדַת פָּרֹה, 1 (ח) וּבָזָה יוֹכֵן עֲנִין קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד בְּמִצְרַיִם בַּעֲבוּדַת פָּרֹה, 2 לפי פנימיות העניינים כי כְּדִי לַפְעוֹל זִיכּוֹן הָעוֹלָם שִׁיְהִיָּה רָאוּי 3 לַגִּילּוּי דְּמַתֵּן-תּוֹרָה, וכמבואר לעיל הדבר נפעל על ידי השעבוד 4 במצרים הָיָה צְרִיף לְהִיּוֹת תַּחֲלִילָה הַזִּיכּוֹן דִּישָׁרָאֵל, כִּי כָל 5 הָעוֹלָם תָּלִי בִּישָׁרָאֵל, וּכְמוֹ 6 שֶׁכְּתוּב⁴² גַּם אֵת הָעוֹלָם נָתַן 7 בְּלָבָם, והמשמעות הפנימית של 8 הפסוק היא שלמעשה האדם (הנקרא 9 "עולם קטן") יש משמעות לגבי העולם 10 כולו כך שכאשר בני ישראל מתעלים 11 ומזדככים העולם כולו מזדכך ומתעלה 12 וְהַזִּיכּוֹן דִּישָׁרָאֵל נַעֲשֶׂה עַל- 13 יְדֵי קוֹשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד דְּעַבְדוּת פָּרֹה, שֶׁהָיָה 14 פָּרֹה, שֶׁהָיָה הַמִּצְרַיִם מְחַלְפִּים 15 מְלָאכֶת אֲנָשִׁים לְנָשִׁים 16 וּמְלָאכֶת נָשִׁים לְאֲנָשִׁים⁴³, 17 ובכך מכבידים את העבודה עוד יותר 18 שֶׁהָיָה שִׁנּוּי הַטָּבַע והרגילות 19 שְׁפּוּעֵל בִּיטוּשׁ הַכְּנָעָה וּבִיטוּל של 20 הַגּוֹף שְׂמָלָצִים אותו לשנות את 21 ההרגלים הקבועים ובכך מבטלים 22 ומבטשים את גדרו מציאותו, וְעַל- 23 יְדֵי-זָה מֵאִיר בּוֹ הָאוֹר הַעֲצָמִי 24 שֶׁל הַנֶּשְׁמָה, כדברי הוזהר 25 האמורים שביטוש הגוף עושה אותו 26 כלי ראוי להתגלות אור הנשמה וּכְמוֹ 27 שֶׁנֶּתְבָּאֵר לְעִיל גּוֹדֵל מַעֲלָת 28 הַגּוֹף דּוֹקָא, שֶׁעַל-יְדוֹ 29 מְגִיעִים לְמַעֲלָה בְּיֹתֵר, עַד 30 לַעֲצָמוֹת אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא 31 וְיָק לְאַחַר שֶׁנֶּשְׁמָה יֵרֵד וְנִתְלַבֶּשׂ 32 לְמִטָּה בְּגוֹף גִּשְׁמִי הַיָּא יִכּוֹלָה לְהַגִּיעַ 33 בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר לְתַכְלִית הַעִילִי שֶׁל 34 "לִשְׁתַּאבֵּא בְּגוֹפָא דְּמַלְכָּא", לְהִתְאַחַד 35 עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ. 36 וְהָיָה כְּתִיב⁴⁴ בֵּין יְעוּדֵי הַגְּאוּלָּה 37 הַעֲתִידָה לְבוֹא כִּימֵי צֵאתָּךְ מֵאֶרֶץ 38 מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת, 39 וְלִכְּנֹן⁴⁵ כְּמוֹ שֶׁהָיָה גְלוּת 40 מִצְרַיִם כּוֹר הַבְּרִזָּל שֶׁפִּעַל בְּכִי 41 יִשְׂרָאֵל אֶת הַזִּיכּוֹן הַנֶּדְרָשׁ לְהִיּוֹת

(42) קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה, ב. (43) סוטה יא, ב. (44) מיכה ז, טו. (45) ראה תו"א שבהערה 6. (46) שערי תשובה ח"א ה, ב. (47) לשון הכתוב — נחום א, ט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306. וש"נ. (48) שה"ש א, ב ובפרש"י. וראה לקו"ת צו יז, א.